

EUROOPA NÕUKOGU

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

TREIAL vs. EESTI

(Kaebus nr 48129/99)

KOHTUOTSUS

STRASBOURG

2. detsember 2003

Käesolev kohtuotsus muutub lõplikuks konventsiooni artikli 44 lõikes 2 sätestatud tingimustel. Kohtuotsust võidakse keeleliselt toimetada.

Asjas Treial vs. Eesti

on Euroopa Inimõiguste Kohus (neljas osakond) kojana, kuhu kuuluvad:

M. Pellonpää, *esimees*,
V. Strážnická,
M. Fischbach,
J. Casadevall,
R. Maruste,
L. Garlicki,
S. Pavlovschi, *kohtunikud*,

ja M. O'Boyle, *osakonnasekretär*,

olles nõu pidanud kinnisel istungil 13. novembril 2003,

teinud järgmise otsuse, mis võeti vastu nimetatud kuupäeval.

MENETLUSE KÄIK

1. Kohtuasi põhineb taotlusel (nr 48129/99) Eesti Vabariigi vastu, mille Eesti kodanik Arnold Treial ("kaebaja") esitas 9. detsembril 1998 Euroopa Inimõiguste Kohtule (EIÕK) inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ("konventsioon") artikli 34 alusel.

2. Kaebajat esindas Tartus tegutsev jurist M. Ploom. Eesti riiki ("riik") esindasid tema esindajad M. Hion, Välisministeeriumi juriidilise osakonna inimõiguste büroo direktor, ja E. Harremoes, Euroopa Nõukogu juures oleva Eesti Vabariigi esinduse erinõunik.

3. Kaebaja väitis eelkõige, et tema abielulahutust ja vara jagamist käsitleva tsiviilmenetluse kestus ei olnud mõistlik.

4. Taotlus suunati EIÕK esimesele osakonnale (kohtu reglemendi 52. reegli punkt 1). Kõnealuses osakonnas moodustati asja läbivaatamiseks koda (konventsiooni artikli 27 lõige 1) EIÕK reglemendi 26. reegli punkti 1 kohaselt.

5. 1. novembril 2001 muutis EIÕK oma osakondade koosseisu (EIÕK reglemendi 25. reegli punkt 1). Käesolev kohtuasi suunati uues koosseisus olevale neljandale osakonnale (EIÕK reglemendi 52. reegli punkt 1).

6. 2002. aasta 3. detsembri otsusega tunnistas EIÕK taotluse osaliselt vastuvõetavaks.

7. Riik esitas asja sisu käsitlevaid seisukohti (EIÕK relemendi 59. reegli punkt 1), kuid kaebaja seda ei teinud.

ASJAOLUD

8. Kaebaja sündis 1932. aastal ja elab Otepääl.

9. 2. septembril 1977 abiellus ta naisega, kellega tal oli juba poeg, kes sündis 1962. aastal. 3. veebruaril 1993 nende poeg suri.

A. Abielulahutust ja vara jagamist käsitlev menetlus

10. 3. veebruaril 1994 esitas kaebaja naine Valga Maakohtule abielulahutust ja abieluvara, mille hulka kuulus ka põllumajanduslik vara, jagamist käsitleva hagi.

11. 23. veebruaril 1994 esitas kaebaja naise vastu hagi nende poja pärandvara jagamise tõttu. Pärandvara koosnes majast üheskoos külgnevate hoonetega ja kahest autost.

12. 12. aprillil 1994 ühendas maakohus hagiid.

13. 21. aprillil 1994 arutas maakohus asja ja määras täiendava arutelu 24. maiks 1994.

14. 9. mail 1994 andis maakohus kaebaja naise palvel korralduse vara arestida, et tagada selle säilimine tema tsiviilhagi lahendamise ajal.

Kohtutäiturid teostasid arestimise 10. ja 26. mail 1994.

15. 24. mail 1994 võeti kaebaja vahi alla seoses tema vastu algatatud kriminaalmenetlusega (vt allpool).

16. Kaebaja vabastati vahi alt 20. detsembril 1994 ja 5. aprillil 1995 esitas ta maakohtule taotluse, milles nõudis oma tsiviilasja üleandmist mõnele muule kohtule, väites, et kohtunik ja kohus ei ole erapooletud.

17. 25. aprillil 1995 määras maakohus kaebaja trahvi selle eest, et ta oli kohtu kohta kasutanud solvavaid väljendeid nii oma üleandmistootluses kui ka kohtuistungitel.

18. 28. aprillil 1995 palus kaebaja enda vabastamist trahvist. 3. mail 1995 taandas asja arutanud kohtunik enda. 26. mail 1995 teatas kaebaja kohtule, et ta on kaotanud usalduse kohtu vastu, ja palus kõikidel kohtu liikmetel tagasi astuda.

19. 1995. aasta 30. mai otsusega jättis maakohus mõlemad tema palved rahuldamata. Tartu Ringkonnakohus kinnitas seda otsust. 13. märtsil 1996 keeldus Riigikohus menetlusloa andmisest.

20. 3. juunil 1996 esitas kaebaja abielulahutushagi.

21. Vastavalt 12. märtsil 1997 ja 30. septembril 1997 loobusid Valga Maakohtu kohtunikud kaebaja ja tema naise tsiviilhagide läbivaatamisest. Nende otsustes märgiti, et kaebaja kirjalikes avaldustes, eeskätt nendes, mis esitati 1995. aasta aprillis, väljendati lugupidamatust kohtu vastu ja et need avaldused takistavad kohtuasjade erapooletut läbivaatamist.

22. 29. novembril 1997 andis kõrgema astme kohus kohtuasjad üle Viljandi Maakohtule, kes 3. novembril 1997 määras arutelu 10. veebruariks 1998.

Kõnealusel päeval lükati asja arutamine edasi, kuna osalised ei ilmunud kohtusse. Kaebaja ei olnud teatanud kohtule oma mitteilmumise põhjustest. Tema naine ei saanud kohtusse ilmuda, kuna viibis ajavahemikul 19. jaanuar–6. veebruar 1998 haiglaravil.

23. 4. märtsil 1998 palus kaebaja kohtul määrata kohtuistungil kuupäev.

24. 24. augustil 1998 lükati asja arutamine edasi, kuna kohtule esitatud arstitõendi kohaselt ei võimaldanud kaebaja naise tervislik seisund tal kohtuistungil osaleda ja kuna abielu lahutamise taotluse suhtes ei olnud võimalik tema kohalviibimiseta otsust teha.

25. 29. septembril 1998 palus kaebaja kohtul asja arutada tema naise juuresolekuta ja uurida, kas naine sellega nõustub.

Vastusena kohtu 1998. aasta 8. oktoobri järelepärimisele kaebaja naise tervisliku seisundi kohta teatati kohtule, et teda tuleb veel ravida.

26. 30. novembril 1998 palus kaebaja advokaat kohtul määrata kohtuistungil kuupäev.

27. 16. veebruaril 1999 palus kaebaja naine 22. veebruariks 1999 määratud kohtuistung edasi lükata, kuna tema tervislik seisund oli halvenenud ja ta tuli suunata haiglaravile.

1999. aasta 22. veebruari kohtuistungil otsustas kohus, hoolimata kaebaja soovist asja arutamist jätkata, et kaebaja naise kohalviibimine on vajalik. Seega lükkas kohus arutamise edasi.

28. 16. märtsil 1999 palus kaebaja naine kõrgema astme kohtul anda kohtuasi üle Tartu Maakohtule, kuna ilmselt oli nimetatud maakohus tema elukohale lähemal. Tema palve lükati 1999. aasta aprillis tagasi.

29. 1999. aasta 1. detsembri otsusega lahutas Viljandi Maakohus kaebaja ja tema naise vahelise abielu. Kaebaja palvel võimaldas maakohus talle lisaega oma varalise nõude muutmiseks ja täpsustamiseks, mille ta esitas maakohtule 21. jaanuaril 2000.

30. Jätkunud menetluses, mis käsitles vara jagamist, lükati 4. septembriks 2000 määratud kohtuistung mõlema osalise palvel edasi, sest nad tahtsid kutsuda teatavaid tunnistajaid.

2000. aasta 20. septembri kohtuistung lükati samuti edasi, kuna osalised taotlesid täiendavate tunnistajate ülekuulamist.

31. 14. novembril 2000 taotles kaebaja edutult kohtuniku taandamist.

32. Kohtuistung toimus 20. novembril 2000.

33. 2000. aasta 4. detsembri otsusega lükkas Viljandi Maakohus tagasi kaebaja endise naise hagi, mis käsitles abieluvara jaotamist, kuna puudusid tõendid, et selline vara on olemas, ja rahuldab osaliselt kaebaja nõude, mis käsitles nende poja pärandvara. Pärandvara jagati nii, et kaebaja sai ühe autodest ja tema endine naine ülejäänud vara.

34. Kuna kaebaja ei olnud rahul sellega, kuidas maakohus pärandvara jagas, esitas ta 20. detsembril 2000 esitas kaebuse kohtuotsuse peale Tartu Ringkonnakohtule, kes 30. aprillil 2001 tühistas osaliselt maakohtu otsuse ja saatis pärandvara jagamist käsitleva nõude maakohtule tagasi uuesti läbi vaatamiseks.

4. detsembril 2001 esitas kaebaja endine naine vastuhagi, nõudes nende pojast järele jäänud maja osalist omandiõigust. Samuti palus ta maakohtul rakendada ajutist meedet ehk anda kaebajale korraldus vara mitte käsutada menetluse lõpptulemuse selgumiseni. 2002. aasta 18. märtsi otsusega rahuldab maakohus palve.

25. märtsil 2002 vastas kaebaja kirjalikult oma endise naise nõudele.

35. 27. märtsil 2002 toimus maakohtus eelistung. Maakohus palus osalistel esitada täiendavad tõendid 20. maiks 2002 ja määras täiendava kohtuistungi 20. juuniks 2002.

Kuna kaebaja endine naine ei saanud palutud tõendeid määratud kuupäevaks esitada tervislikel põhjustel, palus ta tähtaega pikendada.

23. ja 28. mail 2002 esitas kaebaja täiendavaid märkusi.

36. 19. juunil 2002 palus kaebaja endine naine järgnevas päevaks määratud kohtuistungi oma haiguse tõttu ühe kuu võrra edasi lükata.

37. 20. juunil 2002 otsustas kohus asja arutamise määramata aja võrra edasi lükata.

38. 2002. aasta septembris esitasid kaebaja ja tema endine naine täiendavaid märkusi.

39. 2. detsembril 2002 toimus maakohtus veel üks eelistung, kus kuulati ära 7 tunnistajat. Kuna osalised taotlesid täiendavate tunnistajate ülekuulamist, määras kohus 2. aprilliks 2003 täiendava istungi.

40. 2003. aasta 2. aprilli istungil kuulas maakohus ära veel 3 tunnistajat. Siiski taotles kumbki osaline veel ühe omapoolse tunnistaja ülekuulamist, kusjuures need tunnistajad elasid erinevates linnades, nende tervis oli kehv ja nad olid kõrges eas. Maakohus rahuldus nende taotluse ja lükkas asja läbivaatamise edasi nende tunnistaja ülekuulamiseni.

41. Kaebaja endise naise tunnistaja ülekuulamine pidi toimuma 25. aprillil 2003 Otepääl. Kuid kuupäev ei sobinud tunnistajale ja tema küsitlemine lükati edasi.

15. mail 2003 palus Viljandi Maakohus Tallinna Linnakohtul kaebaja tunnistaja üle kuulata, kuna tunnistaja elas Tallinnas. Oma palves märkis maakohus, et kohtuasja teeb keerukaks tõik, et teatavad asjaolud ilmnesid aastakümneid tagasi, mis raskendab tõendite kogumist.

B. Kriminaalmenetlus

42. Kaebaja naise taotluse põhjal, milles naine väitis, et tema abikaasa on teda halvasti kohelnud, algatas Valga politsei 20. mail 1994 kaebaja vastu kriminaalmenetluse oma naisele raskete kehavigastuste tekitamise tõttu.

43. 24. mail 1994 võeti kaebaja kohtu korralduse kohaselt vahi alla.

1. juunil 1994 esitati kaebajale täiendav süüdistus, mille kohaselt süüdistati teda veel kahele inimesele kallale tungimises ja tulirelva ebaseaduslikuks omamises.

44. 2. juulil 1994 anti korraldus suunata kaebaja psühhiaatrilisele läbivaatusele ja saata ta haiglasse. Läbivaatus toimus ajavahemikul 1. september–2. november 1994 Tallinna Psühhiaatriaiglas, kus ta tunnistati vaimselt terveks.

45. Kaebaja vabastati vahi alt 20. detsembril 1994 ja 15. mail 1995 lõpetati tema vastu algatatud kriminaalmenetlus, kuna tema toimepandud teod ei kujutanud endast kuritegu ja kuna kallaletungide ohvrid ei soovinud esitada süüdistust.

C. Mitmesugused kahjutasumenetlused

46. Pärast vahi alt vabanemist 1994. aasta detsembris avastas kaebaja, et osa tema varast, mis oli usaldatud 1994. aasta 9. mail antud kohtu korraldusega tema naise hoolde, on kaduma läinud.

30. novembril 1995 esitas kaebaja Tartu Linnakohtule tsiviilhagi riigi vastu, nõudes hüvitist tema ebaseadusliku kinnipidamise tulemusena kantud kahju eest. Eelkõige nõudis ta hüvitist mitteainelise kahju eest, mis tulenes tema kinnipidamisest ja tema paigutamisest psühhiaatriaiaiglasse, ja kahjutasu kadumaläinud vara eest ja samuti oma põllumajanduslikust tegevusest saamata jäänud tulu eest.

47. 1997. aasta 2. mai otsusega rahuldaskohtu kaebaja hagi osaliselt. Linnakohtu jättis rahuldamata kaebaja nõude, mis käsitles vara kaotsimineku, kuna puudusid tõendid, et vara läks kaduma võimuorganite tegevuse või tegevusetuse tõttu. Linnakohtu märkis, et ühisvara jäi kaebaja naise käsutusse ja et menetlus selle jagamiseks oli veel pooleli. Samuti jättis linnakohtu rahuldamata saamatajäänud tulu käsitleva nõude.

48. 27. jaanuaril 1998 toetas Tartu Ringkonnakohtu esimese astme kohtu otsust vara kaotsimineku osas. Ringkonnakohtu tühistas otsuse selle osa, mis käsitles saamatajäänud tulu käsitlevat nõuet, ja saatis selle linnakohtule tagasi uuesti kaalumiseks. Samuti vähendas ringkonnakohtu kaebajale maksmisele kuuluvat hüvitist mitteainelise kahju eest.

22. aprillil 1998 keeldus Riigikohtu andmast kaebajale menetlusluba.

49. Seejärel esitas kaebaja riigi vastu uued kahjutasunõuded seoses tema kinnipidamise ja vara kaotsimineku. Kõik neid nõudeid käsitlevad menetlused lõpetati põhjendusega, et asjas on juba tehtud lõplik kohtuotsus.

50. Samuti algatas kaebaja tsiviilmenetluse kohtuniku vastu, kes andis 9. mail 1994 loa tema vara arestimiseks, samuti tema kriminaalasjas osalenud politseiurija ja oma naise vastu, nõudes nende ebaseadusliku tegevuse läbi varale põhjustatud kahju eest hüvitist. 18. detsembril 2000 peatas Võru Maakohus kaebaja vara loendi koostamiseks ja võimaliku kahju ulatuse kindlaksmääramiseks menetluse seni, kuni jõustub Viljandi Maakohtu otsus, mis käsitleb abielu- ja pärandvara jagamist kaebaja ja tema naise vahel.

ÕIGUSKÜSIMUSED

I. KONVENTSIOONI ARTIKLI 6 LÕIKE 1 VÄIDETAV RIKKUMINE

51. Kaebaja väitis, et abielulahutust ja vara jagamist käsitlevat menetlust ei viidud mõistliku aja jooksul lõpule, nagu seda nõutakse konventsiooni artikli 6 lõikega 1, mille asjakohane osa on sõnastatud järgmiselt:

“Igatüel on oma tsiviilõiguste ja -kohustuste... üle otsustamise korral õigus... asja arutamisele mõistliku aja jooksul... kohtus...”

52. Riik vaidlustas selle väite.

A. Arvessevõetav ajavahemik

53. Riik väitis, et menetluse kestust tuleks iga nõude puhul eraldi vaadelda. Seega kestis abielulahutusmenetlus 3. veebruarist 1993, mil kaebaja naine esitas oma hagi, 1. detsembrini 1999, mil Viljandi Maakohus tegi osaotsuse, millega lahutati kaebaja abielu. Abieluvara jagamise menetlus kestis 3. veebruarist 1994 4. detsembrini 2000, mil maakohus tegi nõude suhtes otsuse. Riik väitis, et muid tsiviilmenetluse käigus esitatud nõudeid, kuigi need kuuluvad sama asja koosseisu, ei tohiks arvesse võtta, kuna kaebaja ei kaevanud neid nõudeid käsitleva kohtuliku arutamise kestuse üle.

54. EIÕK märgib, et menetlus algas 3. veebruaril 1994, mil kaebaja naine esitas abielulahutust ja abieluvara jagamist käsitleva hagi. 23. veebruaril 1994 esitas kaebaja hagi oma surnud pojast järele jäänud pärandvara jagamiseks. 12. aprillil 1994 ühendas menetlev kohus need nõuded, et need ühe kohtuasja raames läbi vaadata.

EIÕK märgib, et konventsiooni artikli 6 alusel kaebaja esitatud kaebus käsitles just neid menetlusi ja et EIÕK tunnistas selle kaebuse vastuvõetavaks.

Abielu lahutamise nõue otsustati 1. detsembril 1999, mil Viljandi Maakohus tegi osaotsuse. Jätkunud vaidlus vara, mis koosnes nii abielu- kui ka pärandvarast, jagamise üle otsustati osaliselt 4. detsembril 2000. Menetlus, mis käsitleb ülejäänud osa pärandvara jagamise nõudest, on esimese astme kohtus veel pooleli.

Seega on 1994. aasta veebruaris algatatud menetlus kestnud ühtekokku rohkem kui üheksa aastat ja üheksa kuud.

Kuna konventsioon jõustus Eesti suhtes 16. aprillil 1996, ei kuulu sellele kuupäevale eelnenud ajavahemik siiski EIÕK pädevusse ajalise kehtivuse tõttu. Seega saab EIÕK vaadelda üksnes pärast 16. aprilli 1996 möödunud seitsme aasta ja seitsme kuu pikkust ajavahemikku, kuigi ta võtab arvesse seda, millisesse järku menetlused olid selleks kuupäevaks jõudnud (vt muu hulgas, vajalike muudatustega, 1995. aasta 8. juuni kohtuotsust asjas *Yagci ja Sargin vs. Türgi*, A-sari nr 319-A, lk 16, punkt 40).

B. Menetluse kestuse mõistlikkus

55. Menetluse kestuse mõistlikkust hinnatakse kohtuasja eripärast lähtuvalt, võttes arvesse EIÕK loodud pretsedendiõiguses sätestatud tingimusi, eeskätt kohtuasja keerukust, kaebaja tegevust ja pädevate võimuorganite tegevust [vt muu hulgas kohtuotsust asjas *Pélissier ja Sassi vs. Prantsusmaa* (suurkoda), punkt 67, EIÕK 1999-II (taotlus nr 25444/94)].

1. Osaliste avaldused

56. Riik väitis, et kohtuasi tervikuna oli keerukas, kuna menetluse käigus olid osalised pidevalt esitanud uusi ja täiendavaid nõudeid. Samuti oli kaebaja pöördunud üksteisest sõltuvate ja mõningatel juhtudel ühesuguste nõuetega erinevatesse kohtutesse.

Pealegi oli abieluvara loend üsna pikk ja hõlmas põllumajanduslikku vara, mille jaotamine oli raskem kui harilike majapidamisesemete puhul.

57. Väideti, et osalised aitasid oluliselt kaasa menetluse pikaajalisusele. Kaebaja ei kasutanud oma menetlusõigusi heas usus, kuritarvitades neid. Tema ebasünnis käitumine, mille eest ta sai trahvi, põhjustas kohtunike taandamise ja kohtuasja üleandmise teisele kohtule 1997. aasta oktoobris. 1998. ja 1999. aastal ei saanud kohus asja arutada kaebaja naise pikaajalise haiguse tõttu, mis ei võimaldanud tal kohal viibida. Tundlikke ja isiklikke küsimusi hõlmavat kohtuasja ei olnud võimalik menetleda mõlema osalise juuresolekuta. Kohus tegi kindlaks kaebaja naise esitatud edasilükkamispalvete põhjuste tõelevastavuse, esitades järelepärimise tema tervisliku seisundi ja tema menetluses osalemise võimelisuse kohta. Niipea kui tema tervis paranes, otsustas kohus abielulahutuse esimesel istungil 1. detsembril 1999. Varaga seotud küsimuste arutamine lükati 2000. aasta septembris osaliste palvel edasi. Väideti, et menetluse viibimisele aitas kaasa mõlema osalise õigusliku esinduse puudumine.

58. Võimuorganite tegevuse osas möönis riik, et Valga Maakohtus viibis menetlus teatavatel juhtudel, millest mõningate põhjuseks oli kohtunike taandamine. Siiski ilmnes enamik viivitusi enne konventsiooni jõustumist Eesti suhtes, mis toimus 16. aprillil 1996. Edasisi viivitusi, mis ilmnisid pärast seda, kui kohtuasi anti 1997. aasta oktoobris üle Viljandi Maakohtule, ei saa lugeda kohtute põhjustatuks.

59. Kokkuvõttes leidis riik, et menetluste kogukestus asjakohasel ajavahemikul jäi mõistlikkuse piirsesse, kuna põhilised viivitused menetlustes olid tingitud osaliste tegevusest.

60. Kaebaja väitis, et kohtuasi seiskus esimese astme kohtus märkimisväärseks ajaks ja et tema ei takistanud menetlust.

2. EIÕK hinnang

61. EIÕK leiab, et kohtuasi oli teataval määral keerukas seetõttu, et esines ilmseid raskusi asjaolude kindlakstegemisel ja tõendi kogumisel osaliste nõuete kohta, mida nad muutsid ja täiendasid menetluse käigus. Siiski ei saa ainuüksi sellega õigustada menetluse pikaajalisust.

62. Kaebaja tegevuse osas märgib EIÕK, et mitmel korral, eeskätt 1995. aasta aprillis ja mais ning 2000. aasta novembris, taotles kaebaja asja menetleva kohtu kohtunike taandamist. Tema käitumist 1995. aastal peeti sedavõrd teotavaks, et kohtunikud tundsid vajadust end asja arutamisest kõrvaldada, mis põhjustas menetluses viivituse.

1998. ja 1999. aastal lükkas asja menetlev kohus edasi kolm istungit kaebaja naise pikaajalise haiguse tõttu, mis ei võimaldanud tal istungitel osaleda. 2000. aasta septembris lükkas asja menetlev kohus edasi kaks määratud istungit mõlema osalise palvel, kes soovisid kutsuda täiendavaid tunnistajaid. 2002. aasta juunis lükati asja

arutamine jälle edasi kaebaja endise naise kehva tervise tõttu. 2003. aastal põhjustasid osaliste palved üle kuulata täiendavaid tunnistajaid mitme täiendava kohtuistungi määramise.

Kuigi on tõsi, et osaliste tegevus aitas oluliselt kaasa menetluse pikaajalisusele, kordab EIÕK, et isegi õigussüsteemides, kus kehtib põhimõte, et menetluslik algatusõigus on osalistel, ei vabasta osaliste suhtumine kohtuid kohustusest tagada asja kiire arutamine, nagu seda nõutakse artikli 6 lõikes 1 (vt 1998. aasta 26. veebruari kohtuotsust asjas *Patifis ja teised vs. Kreeka*, kohtuotsuste ja lahendite kogumik 1998-I, lk 458, punkt 93).

63. Võimuorganite tegevuse osas märgib EIÕK, et osa kohtuasjast on veel pooleli esimese astme kohtus pärast selle algatamist 1994. aasta veebruaris.

EIÕK märgib, et riik võtab omaks, et enne 16. aprilli 1996 ehk kuupäeva, mil konventsioon jõustus Eesti suhtes, esines kohtute põhjustatud viivitusi. EIÕK ei leia põhjust olla teistsugusel seisukohal.

Samuti tuleb ka järgnenud ajavahemiku suhtes teha arvustavaid märkusi. Pärast seda, kui kaebaja nõudis 1995. aasta mais kohtunike taandamist, mis tingis lisamenetluse, mis lõppes 13. märtsil 1996, ei toimunud kohtuasjas mingit edasiminekut selle üleandmiseni 29. oktoobril 1997 Viljandi Maakohtule, kes määras istungi 10. veebruariks 1998. Maakohus kuulutas abielulahutuse küsimuses tehtud otsuse välja 1. detsembril 1999, olles enne seda määranud 1998. ja 1999. aastaks üksnes kolm istungit, mis kõik lükati edasi kaebaja naise haiguse tõttu.

EIÕK kordab siiski, et perekonnaseisuga seotud kohtuasjades tuleb asjakohaselt arvesse võtta ka kaebaja huve ja näidata üles erilist töökust, pidades silmas menetluste ülemäära suure kestuse võimalikke tagajärgi, eeskätt õiguse austusele perekonnaelu vastu kasutamise osas [vt näiteks 1999. aasta 18. veebruari kohtuotsust asjas *Laino vs. Itaalia* (suurkoda), punkt 18, EIÕK 1999-I (taotlus nr 33158/96)]. Käesoleval juhul kulus esimese astme kohtul abielulahutusnõude otsustamiseks ligi viis aastat ja kümme kuud, millest kolm aastat, seitse kuud ja viisteist päeva jäävad otse EIÕK pädevusse ajalise kehtivuse põhjal.

Pärast abielulahutuse suhtes osaotsuse tegemist 1. detsembril 1999 määrati järgmine kohtuistung järgnenud menetluses alles 2000. aasta septembriks. Teise otsuse, mis tehti kohtuasjas 20. detsembril 2000, tühistas ringkonnakohus 30. aprillil 2001. Kohtuasja uus läbivaatamine algas aga alles 11 kuud hiljem, 27. märtsil 2002.

Riigi väite kohase seose osas kaebaja algatatud erinevate menetluste vahel ei leia EIÕK mingit märki sellest, et kõnealuste menetluste viibimine ja edasilükkumine oleks tingitud menetlustest, mis käsitlesid kahjutasu vara väidetava kaotsimineku eest, või et esimesena nimetatud menetlused oleksid mingil viisil sõltunud viimati nimetatute lõpptulemusest.

64. Eespool esitatut silmas pidades leiab EIÕK, et võimuorganid mitte üksnes ei jätnud võtmata meetmeid menetluste kiirendamiseks, vaid vastutasid ka pärast 16. aprilli 1996 ilmnenuid märkimisväärsete viivituste eest.

Võttes arvesse ka menetluste kogukestust, mis on EIÕK pädevusse ajalise kehtivuse põhjal jääval ajavahemikul seitse aastat ja seitse kuud, leiab EIÕK, et kaebaja kohtuasja ei arutatud mõistliku aja jooksul.

65. Seega on konventsiooni artikli 6 lõiget 1 rikutud.

II. KONVENTSIOONI ARTIKLI 41 KOHALDAMINE

66. Konventsiooni artiklis 41 sätestatakse:

“Kui kohus leiab, et konventsiooni või selle juurde kuuluvaid protokolle on rikutud ja kõrge lepinguosalise siseriiklik õigus lubab ainult osalist hüvitust, võib kohus vajadusel määrata kahjukannatajale õiglase hüvituse.”

A. Kahjutasu

67. Kaebaja nõudis 720 708 Eesti krooni rahalise kahju eest ja 1 500 000 Eesti krooni mitterahalise kahju eest (vastavalt 46 199 ja 96 156 eurot), mida ta kandis seoses vara arestimisega.

68. Riik vaidlustas mõlemad nõuded, väites, et need ei olnud seotud vaadeldava kohtuasjaga. Riik väitis, et menetluste kestuse osas oleks rikkumise tuvastamine iseenesest õiglase hüvituse.

69. Rahalise kahju osas leiab EIÕK, et kaebaja ei ole suutnud tõendada, et väidetav kahju tulenes tegelikult vaidlusaluste menetluste ebamõistlikult suurest kestusest. Seega ei ole mingit põhjust talle selles osas midagi välja mõista [vt, vajalike muudatustega, 2000. aasta 26. oktoobri kohtuotsust asjas *Kudla vs. Poola* (suurkoda), punkt 164, EIÕK 2000-XI (taotlus nr 30210/96)].

70. EIÕK leiab, et kaebaja kandis mitterahalist laadi kahju, milleks on menetluste pikalevenimisest tulenevad kurnatus ja pingeseisund. Arvestades asjaolusid ja tuginedes oma hinnangu andmisel õiglastele alustele, mõistab EIÕK kaebajale välja 3000 eurot.

B. Kulud

71. Kaebaja taotles mitmesuguste siseriiklike menetluste ja EIÕKs toimunud menetluse raames kantud kulude hüvitamist 23 800 Eesti krooni (1521 eurot) ulatuses.

72. Riik väitis, et see summa on liiga suur, ja palus EIÕKI määrata õiglase summa.

73. EIÕK tuleb meelde, et selleks, et kulude suhtes artikli 41 kohaselt hüvitist välja mõista, peab olema kindlaks tehtud, et need ka tegelikult kanti ja et need olid hädavajalikud endast konventsiooni rikkumist kujutavas asjas hüvituse vältimiseks või saamiseks ning et need olid oma suuruse poolest mõistlikud [vt näiteks kohtuotsust asjas *Nielsen ja Johnson vs. Norra* (suurkoda), punkt 43, EIÕK 1999-VIII (taotlus nr 23118/93)].

EIÕK märgib, et kaebaja nõutav summa on sisuliselt seotud kahjutasumenetlustega, mis on toimunud nii siseriiklikes võimuorganites kui ka EIÕKs. EIÕK tuleb meelde, et 2002. aasta 3. detsembri otsusega tunnistas ta vastuvõetamatuks kaebaja kaebuse, mis käsitles vara arestimist ja tema nõuet saada hüvitist protokoll nr 1 artikli 1 alusel.

Enda käsutuses olevast teabest ja eespool esitatud alustest lähtuvalt mõistab kohus kaebajale selles osas välja 300 eurot.

C. Viivis

74. Kohtu arvates on sobivaks viivisemääraks Euroopa Keskpanga laenuintressi piirmäär, suurendatuna kolme protsendi võrra.

SELLEST LÄHTUVALT EIÕK:

1) *leiab* ühehäälselt, et konventsiooni artikli 6 lõiget 1 on rikutud;

2) *leiab* ühehäälselt, et:

a) kostjariik peab kolme kuu jooksul pärast konventsiooni artikli 44 lõike 2 kohast kohtuotsuse lõplikuks muutumist maksma kaebajale järgmised summad, mis arvestatakse ümber kostjariigi vääringsse maksmispäeval kehtiva vahetuskursi alusel:

i) 3000 (kolm tuhat) eurot mittevaralise kahju eest,

ii) 300 (kolmsada) eurot kulude eest,

iii) võimalikud maksud, mida võidakse võtta;

b) eespool nimetatud kolmekuulise tähtaja lõpu ja tasumise vahelise aja eest tuleb maksta lihtviivist määrat järgi, mis vastab Euroopa Keskpanga laenuintressi piirmääradele, suurendatuna kolme protsendi võrra;

3) *jätab* ühehäälselt *rahuldamata* ülejäänud osa kaebaja nõudest õiglase hüvituse saamiseks.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 2. detsembril 2003 EIÕK reglemendi 77. reegli punktide 2 ja 3 kohaselt.

Michael O'Boyle
sekretär

Matti Pellonpää
esimees